

ΙΑ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

(Ὁξφόρδη 19-24 Αὐγούστου 1991)

Υ Π Ο

ΗΛΙΑ Δ. ΜΟΥΤΣΟΥΛΑ

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸν παρελθόντα Αὐγούστον καὶ ἐν ἔτος μετὰ τὴν σύγκλησιν τῆς 7ης Διεθοῦς Συναντήσεως περὶ τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης εἰς Saint Andrews τῆς Σκωτίας (5-10 Σεπτεμβρίου 1990) με θέμα τὰς ὀκτῶ εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὴν ὁμιλίαν του, με συμμετοχὴν τεσσαράκοντα εἰδικῶν ἐπιστημόνων διαφόρων χωρῶν καὶ με ὑπεύθυνον διοργανώσεως τὸν καθηγητὴν S. G. Hall, ἔλαβε χώραν τὸ 11ον Διεθνὲς Συνέδριον Πατρολογικῶν Σπουδῶν με συμμετοχὴν ἑπτακοσίων περίπου μελῶν. Τούτου προήδρευσαν, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγούμενον Ἰ' Συνέδριον (Αὐγούστος 1987), ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης Rev. Dr. M. F. Wiles, οἱ ὁμότιμοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge Rev. G. C. Steed καὶ Rev. Dr. H. Chadwick, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ὁξφόρδης Rev. Dr. R. D. Williams. Γραμματεὺς ὑπῆρξεν, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἡ Dr. Elisabeth Livingstone.

Ὁ ἐναρκτήριος λόγος ἐδόθη ἀπὸ τὸν καθηγητὴν τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Neuchatel Rev. Dr. W. Rordorf με θέμα: «Terra incognita. Νεώτεροι ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκρύφου Γραμματείας, εἰδικώτερον εἰς ὠρισμένας Πράξεις Ἀποστόλων». Ὁ ἀποχαιρετιστήριος λόγος ἀνήκεν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Virginia R. L. Wilken. Οὗτος ὠμίλησε με θέμα «In novissimis diebus. Βιβλικαὶ ὑποσχέσεις, Ἰουδαϊκὴ ἐλπίς καὶ χριστιανικὴ ἐρμηνευτικὴ τῶν πρώτων αἰώνων».

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου κατενεμήθησαν, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ὡς ἑξῆς:

A' Master Themes (Κύρια θέματα).

Τὰ δώδεκα κύρια θέματα τοῦ Συνεδρίου ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς:

- 1) Ἀγία Γραφή
- 2) Φιλοσοφία
- 3) Ἀσκητικά
- 4) Θ. Λειτουργία
- 5) Ὁριγένης καὶ ἡ κληρονομία του
- 6) Ἀρειανισμὸς
- 7) Ἀγ. Αὐγουστῖνος

καὶ οἱ ἀντιτιθέμενοι εἰς αὐτὸν 8) Καππαδόκαι Πατέρες 9) Μεταγενέστεροι λαῖνοι Συγγραφεῖς 10) Διονύσιος 11) Μεταχαλκηδονιανή Θεολογία 12) Διάλογος Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων.

Ἐν συνόλῳ ἀνεπτύχθησαν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ὠριαῖαι ἀνακοινώσεις ἐκάστης τῶν ὁποίων ἐπηκολούθει συζήτησις. Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν εἰς τὰ Master Themes ὑπῆρξαν καὶ οἱ καθηγηταὶ M. Baltes, G. C. Stead, H. Crouzel, J. Roldanus, C. Kannengiesser, E. Mühlenberg, A. Cameron κ.ἄ.

B' Lectures (Διαλέξεις).

Ἐκ τῶν ὠριαίων διαλέξεων, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἴτε εἰς τὴν ὀλομέλειαν εἴτε εἰς τμήμα τοῦ Συνεδρίου, ὑπογραμμίζομεν τὰς ἐξῆς:

α) τοῦ καθηγητοῦ Dr. H. Chadwick ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ» β) τοῦ καθηγητοῦ Dr. I. Irmscher «Ἡ εἰκὼν τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν Γερμανικὴν διαμαρτύρησιν» γ) τοῦ καθηγητοῦ Dr. R. D. Williams «Ἐπαναπροσδιορίζοντας τὴν αἵρεσιν» δ) τοῦ καθηγητοῦ Dr. A. Dihle «Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐν Ἰνδία» ε) τοῦ καθηγητοῦ Dr. W. H. C. Frend «Χριστιανοί, Ἐθνικοὶ καὶ Βάρβαροι εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐν Βρετανία» στ) τοῦ καθηγητοῦ Dr. J. Ries «Ἡ ἀνάδυσις τῆς προφητικῆς μορφῆς τοῦ Μάνη κατὰ τὸν κώδικα τῆς Κολωνίας» ζ) τῆς καθηγητρίας Luise Abramovsky «Ποία ἢ σχέσις μεταξὺ τῆς Συνόδου τῆς Κων/λεως τοῦ 381 καὶ τοῦ συμβόλου αὐτῆς» η) τοῦ καθηγητοῦ P. Maraval «Ἡ στάσις τῶν Πατέρων τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰ. ἐναντι τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἱερῶν τόπων καὶ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν» θ) τοῦ καθηγητοῦ Dr. R. A. Norris «Διδασκαλία καὶ Ὁρολογία τοῦ Εἰρηναίου Λουγδούνου ι) τοῦ καθηγητοῦ Dom Basil Studer «Θεός, Κύριος καὶ Πατὴρ παρὰ τῷ Ἀγούστίνῳ Ἰππῶνος» ια) τοῦ καθηγητοῦ E. Ferguson «Πρὸς μίαν πατερικὴν θεολογίαν τῆς Μουσικῆς» ιβ) τοῦ καθηγητοῦ P. F. Beatrice «Ἐθνικοὶ καὶ Χριστιανοὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ» ιγ) τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ G. Quispel «Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Γνωστικισμοῦ» ιδ) τοῦ καθηγητοῦ Dr. A. M. Ritter «Ὁρθοδοξία, αἵρεσις καὶ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς προκωνσταντινείους χρόνους».

Ἐπίσης ὁμίλησαν καὶ οἱ καθηγηταὶ Dr. Kari Elisabeth Børresen, J. C. Fredouille, Dr. H. R. Seeliger, J. H. W. G. Liebeschuetz καὶ Dr. Annewies van den Hoek.

G' Communications (Ἀνακοινώσεις).

Ἐγένοντο περὶ τὰς τετρακοσίας ἀνακοινώσεις. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁμίλησαν καὶ οἱ καθηγηταὶ J. F. Kelly, A. M. Malingrey, F. W. Norris, R. Staats, R. M. Hübner, S. G. Hall κ.ἄ.

Ἐντὶ τῶν «Ὁργάνων Σπουδῶν» (*Instrumenta Studiorum*), τὰ ὅποια δὲν ἀνεπτύχθησαν ἀναλυτικῶς, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν, ἐγένετο ὡς καὶ εἰς τὸ πρὸ τετραετίας συνέδριον μίᾳ συνοπτικῇ παρουσίᾳ εἰς δύο συνεδριάσεις τῆς δραστηριότητος τῶν διαφόρων ἐρευνητικῶν κέντρων.

Ἡ ἐκπροσώπησις τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἦτο περιωρισμένη.

Ἐκ τῶν ὁμιλητῶν ἀναφέρομεν τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Διοκλείας κ. Κάλλιστον Ware, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ὁ ὅποιος ὠμίλησε περὶ τῶν μυστηρίων καὶ τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς Κάλλιστον καὶ Ἰγνάτιον Ξανθοπούλους.

Ἐπίσης ὠμίλησαν α) ὁ αἰδεσ. πρεσβύτερος π. Γεώργιος Δράγας, καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου τοῦ Dahram, με θέμα «Πατέρες καὶ αἵρετικοὶ κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον» β) Ὁ αἰδεσ. πρεσβύτερος π. Γ. Λυμούρης, γραμματεὺς εἰς τὸ Παγκόσμιον συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, με θέμα «Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τί καινὸν καὶ τί παλαιόν», γ) Ὁ ἐπίκ. καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κ. Νιάρχος με θέμα «Ἀριστοτελικαὶ κατηγορίαι εἰς τὴν Διαλεκτικὴν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ». δ) Ἡ ἐπίκ. καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Temple τῆς Φιλαδελφείας Βασιλικὴ Λυμπέρη, με θέμα «Ἐλευθερία εἰς τὸ Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ ἔργον τοῦ Γρηγορίου Νύσσης». ε) Ἡ Dr. Verna Harisson τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Berkeley, με θέμα «Μία οὐσιώδης ἀντιστροφή εἰς τὴν Ἀ' Ὁμιλίαν τοῦ Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων» στ') Ἡ ἐκ Κύπρου Δρ. Βασιλικὴ Φραγκίσκου με θέμα «Εἰκόνες ἐκ τοῦ ζωικοῦ βασιλείου εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ». Τέλος, ὁ γράφων ὠμίλησε με θέμα «Ἡ χριστολογία τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων».

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν ἀξιόλογον ἐκπροσώπησιν τοῦ ἐν Καίρῳ ἰδρυθέντος νέου Πατερικοῦ κέντρου τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον εἰς τὰς δραστηριότητάς του διαλαμβάνει καὶ τὴν μετάφρασιν σημαντικῶν πατερικῶν ἔργων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἀραβικὴν. Μέχρι σήμερον ἔχουν δημοσιευθῆ εἴκοσι τέσσαρα ἔργα. Τὸ κέντρον ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ Dr. Botros, τῶν πρεσβυτέρων M. F. Wahba καὶ W. H. K. Boulos καὶ τῶν M. Ghattas καὶ J. M. Faltas. Ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ συνέδριον ὠμίλησαν ὁ πρεσβ. M. F. Wahba, με θέμα «Ἡ ἱερότης τοῦ γάμου κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον», ὁ πρεσβ. W. H. K. Boulos, με θέμα «Ἡ περὶ χάριτος διδασκαλία τοῦ Μ. Ἀθανασίου» καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Marburg κ. M. Ghattas, με θέμα «Ὁ Λόγος ὡς συνδημιουργὸς παρὰ Διδύμῳ τῷ Τυφλῷ κατὰ τὰ ἐν Toura ἀνακαλυφθέντα ἔργα».

Ὡς εἶχομεν σημειώσει προκειμένου περὶ τοῦ προηγουμένου Συνεδρίου (Θεολογία τόμ. ΝΘ' (1988) τεύχ. Β', σελ. 382) ἢ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξις ὑπὲρ

τοὺς ἑπτακοσίους συνέδρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεγάλη πλειονότης ἀπετελεῖτο ἀπὸ εἰδικούς ἐρευνητὰς τοῦ πλουσίου πατερικοῦ θησαυροῦ, εἶναι γεγονὸς ποὺ πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ ὑπογραμμισθῇ εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὅπου παρατηρεῖται μία κάμψις εἰς τὰς ἀνθρωπιστικὰς γενικῶς σπουδὰς. Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως τοῦτο, τὸ μεγαλύτερον ἐξ ὅλων τῶν πατρολογικῶν Συνεδρίων, ἐπὶ ἔτη μακρὰ συνεχίσῃ μὲ ἐπιτυχίαν τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ συγχρόνως πνευματικὸν ἔργον του.